ŞİZOFRENGİ

Bütünüyle kuşkudayız

Stigma
Sömürgeleştirilenlerin Psikolojisi
Muskaterapi
Lacan ve Antipsikiyatri
60'ların Hareketleri
Delilik Üzerine Konuşmalar

Sayı: 2 Nisan 1992

Zamanımızın gerçek bireyleri, kitle kültürünün kof, şişkin kişilikleri değil, ele geçmemek ve ezilmemek için direnirken, acının ve alçalışın cehennemlerinden geçmiş fedailerdir.

MAX HORKHEIMER
("Akıl Tutulması"ndan)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Stigma *Peykan Gençoğlu* 3
Sömürgeleştirilenlerin Psikolojisi *Phil Brown* 4
Diyojenin Feneri (şiir) *B.Ç.* 7
Sinema ve Psikiyatri Üzerine Onat Kutlar'la Söyleşi 8
Tütün Zararlısı *Özgür Onbaşıoğlu* 11
Bulutlar (şiir) *R.G.Ö.* 12
Muskaterapi *Kültegin Ögel* 13
Lacan ve Antipsikiyatri *Sherry Turkle* 14
Av (şiir) *Kaan Özbayrak* 17
Python *Küçük İskender* 18
Uçak ve Biz (şiir) *D.Ç.* 19
Sandrabuddin *Fatih Altınöz* 20
Kendi Alemimi Süslemek *J.G.* 21
Holivudomani (Balıkçı Kral) *Yağmur Taylan* 22
Bir Aydınlanma Ürünü: Özerk Akla Sahip Özne *Yurdaer Altınöz* 23
Delilik Üzerine Konuşmalar-2 24
60'ların Hareketleri *Cornelius Castoriadis* 26

Şizofrengi. İki Ayda Bir Çıkar. Nisan 1992. Sayı :2
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Ayşegül Akyapraklı
Yayın Kurulu (in alphabetical order) : Fatih Altınöz, Güno Bilger, Banu Büyükkal, Kültegin Ögel, Yağmur Taylan
Yapım, tasarım : GrafYayıncılıkLimited , 251 60 47
Katkıda Bulunanlar : Hakan Atalay, Rush, Mehmet Şenol, Twinings, Camel, Peykan Gençoğlu, Sinema Günleri, Küçük İskender, Patlıcanlı Pasta, Nevzat Çalışkan, Nehir Büfe, Işıl Dirican, Nizam Pide Salonu, Robert Plant, Berna Uluğ, Figen Şakacı , PTT, Tesla, Aerosmith, Mustafa Şafak, Özgür Onbaşıoğlu, Yurdaer Altınöz, R.G.Ö., D.Ç., Kaan Özbayrak, J.G., QuarkX,
Yazışma Adresi : P.K. 187 Bakırköy, İstanbul
❑ Ad ve soyadları başharfleriyle belirtilen yazarlar, bir dönem tedavi amacıyla psikiyatri kurumlarında bulunmuşlardır.

STİGMA

Damgalanmak yani Goffman'ca "stigma"ya maruz kalmak herhalde "zor zanaat" birey için. Eski Yunanda stigma terimi kişinin ahlaki düşüklüğünü ortaya koyan, bedenine kazınan dikkat çekici bir işarete gönderme yapıyormuş. O insanın köle, cani veya hain olduğunu gösteren işaretler ya bedenine kazınıyor yada dağlanıyormuş ki, herkes bu kirlenmiş varlıktan kaçınabilsin. Gel zaman git zaman bu kavram fiziksel bir hastalığın görünür işaretlerini anlatır olmuş. Günümüz de ise stigma artık bedensel bir işaretten çok kötülüğün, aykırılığın kendisini anlatmaktadır.

Toplum kişileri kategorize etme yollarını kurumsallaştırırken bu kategorilerin üyeleri için doğal ve sıradan kabul edilecek sıfatları, özellikleri de öngörür.Belirli ortamlarda toplumsal ilişkilerin rutinleri, bildik başkalarıyla fazladan dikkat veya düşünce gerekmeden iletişim kurmaya yarar.

Karşınıza bir yabancı çıktığında önce onun kategorisi ve özelliklerini düşünürsünüz, yani "toplumsal kimliğini" . Burada dürüstlük gibi kişisel özellikler kadar meslekle ilgili yapısal özellikler de devreye girer. Tabii ki bu süreçlerin farkında değilsinizdir, ta ki beklenenin dışında bir soru işareti ortaya çıkıncaya kadar. Yabancı karşınızdayken onu farklı kılan, diğerlerinden daha az arzu edilir özellikleri olduğunu duyuran bir yönü ortaya çıkarsa ,zihninizde o artık tam bir insandan eksik bir insana indirgenir. İşte bu atıf "stigma" dır ve gündelik dilde zayıflık, dezavantaj, özgür gibi isimler alır.

Damgalar çeşit çeşit ; ırklara, uluslara ve dinlere atfedildiğinde bu grupların tüm üyelerine bulaşabilirken , akıl hastaları, hapisten çıkanlar, eşcinseller, alkolikler, işsizler, kanserliler şeklinde kategorize edilen insanlara da el atıyor.

Tanımı gereği, stigmalı kişilere tam insan gözüyle bakılamıyor ; böylece onun yaşam şansını azaltmak için farkında olmasak ta elimizden geleni yapıyoruz. Bu kişilerin eksikliğine ve tehlikeli oluşuna ilişkin teoriler kurup, isimler veriyoruz. Gündelik konuşmalarımızda benzetme olarak salak, piç kurusu, manyak gibi sözleri asıllarını fazla düşünmeden kullanıyoruz, o anlık aşağılamalar için.

Stigma'ladıklarımız hep huzursuzdur, belirsizlikler içinde yaşar. Kör, sağır, deli, sakat karşılaşacağı kişinin tutumunun ne olacağını önceden kestiremez, reddedilmek, kabul edilmek, aşağılanmak, ilgilenilmemek hepsi olabilir. Aynı durum erişkinler arasındaki ergen, beyazlar arasındaki karaderili , ikinci kuşak göçmen, erkek dünyasındaki kadın için de geçerlidir.

Düşük zeka kapasitesi olan kişinin karşılaştığı sorun hemen onun zihinsel eksikliğine bağlanırken, "normal zekalı" biri aynı sorunla karşılaştığında herhangi bir durumun göstergesi olarak kabul edilmez.

Stigma, onu taşıyan kişinin yakınlarına da bulaşır. O yüzden görünür bir farklılığı olmayanların yakınları bu durumu çevreden saklar, saklayamayanlar ise ya toplumdan yada aykırı kişiden yavaş yavaş uzaklaşır.

Birçok ülkede insanlara akıl hastalarıyla ilgili düşüncelerini sormuşlar. Çoğunluğu onların iyi bakılmalarını, kapatılmamalarını söylemiş ama iş onlarla özel ilişki kurmaya gelince , "işte onu yapamayız demişler".

İşte Goffman bunları söylemiş. Ey "normal" ler beğendiniz mi yaptığınızı?

PEYKAN GENÇOĞLU

Sömürgeleştirilenlerin Psikolojisi

Günümüzün egemen psikiyatri söyleminin hastaları sınıflandırmak, egemen çabasının da kendisini medikalize etmeye çalışmak olduğu düşünülürse, aşağıdaki yazı kimilerine "anakronik" gibi gelebilir. Ancak kendi kuramını ve uygulamasını yaratamayan ülkemiz psikiyatristinin "karmaşaların" yerini "nörotransmiter sistemlerinin", psikolojik olanın yerini "biyolojik olanın", "toplumsal olanın yerini" "istatiksel olanın" almasına karşın, egemen psikiyatri anlayışının önkabullerini sorgulaması gerektiğini düşünüyorum. Bu nedenle aşağıdaki yazı kimilerine oldukça "senkronik" gelebilir, gelmelidir.

Fransa'nın Martinik sömürgelerinde doğan Franz Fanon Marksist bir psikolojinin geliştirilmesi için bize büyük katkılarda bulunmuştur. Ancak, psikolog ve psikiyatristlerden çok devrimciler tarafından okunduğu için genellikle özgürleştirici psikolojiye katkıda bulunan biri değil de devrim tarihinde bir kişilik olarak algılanmıştır. Fanon, sömürgeleştirilmiş Cezayirdeki yaşantılarından kalkarak yazdığı yazılarda ana hatlarıyla "akıl hastalıkları"nın çoğunun toplumsal sistemden kaynaklandığını ve bu sistemin değiştirilmesiyle ortadan kaldırılabileceklerini anlatır. Bu yaklaşım, toplumu bir bütün olarak göremeyenler tarafından indirgeyici bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir. Bu tür insanlar dünyayı Fanon'un kullandığı diyalektik terimlerle göremezler ; politika ve psikolojinin asla biraraya gelmediği bölmelenmiş bir düşünceler dünyasında yaşarlar. Bu bölmeleme bir mistifikasyon aracıdır, Fanon bunu kırma yoluna gider.

Onun Cezayirliler arasında gördüğü en ağır sorunlardan biri "bedene zarar verme" davranışıydı. Yeryüzünün Sefaleti'nde belirttiği gibi, sömürgeci baskı; yerlilerde çıkış bulamayan bir öfkeyi

diri tutmaktadır; sömürgecilik zincirlerinin sıkı bağlarıyla elleri kolları bağlanmıştır onların. Ama gördük ki sömürgeciler içsel olarak ancak bir sözde-hareketsizlik elde edebilirler. Yerlilerin kaslarında ki gerilim kana susamış patlamalarda, kabile savaşlarında, cemaatlar arası kan davalarında, bireyler arası kavgalarda düzenli olarak çıkış bulmaktadır.*

Sömürgeleştirileni efendisi yerine kendi kardeşlerine saldırtan şey onun yönetenlere göre güçsüz konumudur. Eldridge Cleaver, Birleşik Devletlerin gettolarında da aynısının görülebileceğini yazmıştır.

Fanon, Kara Deri, Beyaz Maskeler'de Martiniklerin "Fransız"laşma çabalarını; kendisinin de bir zaman giriştiği bir çabayı sorgular. Bu çabasının sonucunda psikiyatrist olmuş ve baskıya uğrayan yoldaşlarıyla özdeşimini yitirmişti. Ama devrimin ortasındaki Cezayir'de kara bir psikiyatrist olması çok şeyi değiştirdi. Çok uzun süre baskıya uğrayan yaşamının başlıca kısmı olan baskıcıyla özdeşim değişmeye başladı ve enerji devrimci doğrultularda aktı.

Fanon sömürgeleştirilmiş insanların yaşamlarında çok yer tutan söylen ve büyülerde saldırganlığın(sömürgecilere yöneltildiğinde iyi bir şey olan saldırganlığın) yer değiştirdiğini de görür. Zombiler "sömürgecilerden daha korkunç" hale gelirler ve böylece Cezayir'linin zihninde ki sömürgeci iktidarı etkili bir şekilde azalır. Diğer bir psikolojik tuzak ta sömürgeci psikolojinin, özellikle de "karmaşalar"ın kabullenilmesidir: "engellenme karmaşası" ,"savaşma karmaşası", "sömürgeleştirilme karmaşası" , "tembellik karmaşası" gibi sayısı sonsuzu değin uzatılabilen karmaşalar. Sömürgeciliğin ilk dönemlerinde baskının bu içselleşmesi çok gizli olduğundan, genellikle ortaya çıkarılması da çok zordur. Birleşik Devletler'de kendimiz hakkında kabullendiğimiz söylenlere çok benzer bu: Özgürleşme olanaklarının farkına varana değin, anababalara ya da öğretmenlere karşı isyanımızın çözülmemiş bir karmaşaya bağlı olduğuna inanırız.

Baskının içselleştirilmesi, çeşitli kimselerin "kitle nevrozu"(E.Fromm) ya da "duygusa veba" (W. Reich) adını verdikleri genel bir kültürel-toplumsal bilinç durumuna götürür. Henüz özgürleşmemiş bir çağdaki tarih

süreci, başkalarınca denetlenen bir dünyada kendi aşağılığımızın ve güçsüzlüğümüzün her alanda bilinçsizce kabullenilmesine yol açar. Fanon da Reich gibi, insanları sakatlayan, özgürlük mücadelesinden alıkoyan ailevi ve cinsel baskıdan sözeder. Bilincin derinlerine yerleşmiş bu tür yönlere karşı savaşmak, genellikle psikiyatristlerin ilgilendiği "akut" duygusal bunalımlarla savaşmaktan daha zordur. Fanon da "akut" hastalara yardımcı olabilirdi ama "iyileşen hastaların dış koşulları bu hastalıklı düşünceleri sürdürüp beslediği için " bunun çare olmadığı kanısındaydı. Yani aynı baskı dünyasına geri dönmek başlangıçtaki sorunları mutlaka alevlendirir, bu nedenle Fanon değişikliğin aracı olarak devrimi görmektedir. Sömürgeleştirilmiş insan şiddet içinde ve şiddet aracılığıyla özgürlüğünü bulur. Fanon'un Aime Cesaire'in Les Armes Miraculeuses (Mucize Silahlar)'ından yaptığı alıntıda, köle efendisine vurduktan sonra şöyle der: "Vurdum, kan aktı:işte bugün anımsadığım tek vaftiz olayı bu ".*

Bu devrimci şiddetin boşaltıcı(katartik) bir etkisi var mıdır? Şiddetin ulusal kurtuluş mücadelesininin esasını temsil etmesi, sömürgeleştirilene ilk kez kendi yaşamı üzerinde iktidar sağlaması anlamında, evet. Bu ne bir Fransızın öldürülmesinin Cezayirlileri bütün sorunlarından kurtardığı anlamına gelir ne de Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin (FLN) zaferinin, bütün duygusal sorunların çözümü olduğunu gösterir. Fanon sadece duygusal sorunların ya da "akıl hastalığı"nın (adına ne denirse densin), başka bir toplum bağlamında bütünüyle düzeltilemeyeceğini söyleyen ilk kişidir. Bu görüş çok basit gibi görünebilir ve gerçekten sakıncaları da vardır. Cezayirliler Fransızları kovdular ama gerçek bir devrime erişemediler ; bir yandan sosyalist güçler ulusal burjuvazi tarafindan püskürtüldü, öte yandan tam bir kültürel özgürlük elde edilemedi. Fanon'u Fransızlara karşı salt politik bir devrimden daha fazlası ilgilendiriyordu.

Kültürel özgürlüğün, devrimci ayaklanmanın bir parçası olduğunu görüyordu. Bu ayaklanma, babanın ev halkı üzerinde egemenliğini sürdürdüğü, geleneksel Cezayir ataerkil yapısını kırmayı da içeriyordu. Gençler devrimci güçlerin içindeyken ana-baba otoritesini kabullenemiyor ; kadınlar köleliğe yaklaşan bir uşaklık rolünü reddediyordu. Devrimci durum dolaysız bir zorunlulukla cinsiyet rolleri ve aile otoritesinde çeşitli değişiklikler yarattı. Fanon bütün bunların ve kültürel özgürlüğün öteki boyutlarının süreceğini umuyordu ama ulusal burjuvazinin denetleme tutkusu bu süreci sona erdirdi.

Fanon, Cezayir devriminin bütünlüğünü daha çok anladıkça, devrimci psikoloji tanımını daha da çok açıklığa kavuşturdu.

Onun, sömürge egemenliğinin bütünselliği hakkındaki marksist anlayışından bakınca, Avrupalıların Afrikalılara yakıştırdığı psikolojinin nasıl bu egemenliğin öteki yönü olduğunu kavraması akla uygundu. Fransızlar, Cezayirlilere kendilerininkiyle aynı psikolojiyi uyguladıklarını iddia etmediler. Fransız ırkçılığının tamamı (politik,cinsel,ekonomik) sırf temeldeki emperyalizm olgusunu gözden saklayan kodlanmış bir psikolojiye dönüşmüştü. Sömürgeleştirilenler sırtlarındaki emperyalist baskının bütünlüğü sayesinde kendi bütünlüklerini keşfettiler: "Yerliler gerçekliği keşfeder ve onu kendi töre kalıplarına, şiddet pratiklerine ve özgürlük tasarılarına dönüştürürler"*. Artık ırkçı psikolojiyle ırkçı şiddet arasında bir ayrım yoktur. Psikolojinin bütün bir sömürü sisteminin bir parçası olduğu artık keşfedilmiştir. Şimdi onun yerini yeni bir psikolojinin alması gereklidir: özgürlüğün psikolojisi.

Artık ırkçı psikolojiyle ırkçı şiddet arasında bir ayrım yoktur. Psikolojinin bütün bir sömürü sisteminin bir parçası olduğu artık keşfedilmiştir. Şimdi onun yerini yeni bir psikolojinin alması gereklidir: özgürlüğün psikolojisi.

Fanon psikolojiyle politik mücadeleyi en yetkin bir şekilde birleştiren kişi olarak ayaktadır hala. Bu bireşim yapay değil ; insan praksisinin bu iki yönünün birliğini kavrayan, diyalektik bir bireşimdir. Psikolojinin nasıl politik mücadeleden doğduğunu (ve tersini) Fanon'un yazıları aracılığıyla anlamak olasıdır. O, kapitalizmin insan yaşamında yol açtığı karmaşıklığı anlayacak bir yöntem de sunar. Ve doğal olarak, devrimi niçin yaptığımızı anlamamızı sağlar.

Phil Brown'dan Türkçeleştiren
Hakan Atalay

D
İ
Y
O
J
E
N
İ
N

Adamlar arasında adamın biri
Güpegündüz adamlar arasında elinde fener
Bir şeyler arıyormuş
Adamlar arasında adamlardan bir diğeri
Adı İskender
Merakla dönmüş
Ne aradığını sormuş
Adam adamları göstermiş
-Adam arıyorum demiş
Tabii adam haklı
Adam adama meraklı

FENERİ

Onat Kutlar'la Psikiyatri ve Sinema Üzerine

Modern psikiyatri size neyi çağrıştırıyor?

Psikiyatri benim için herşeyden önce çağımıza damgasını vurmuş büyük bilim adamlarıyla çağrışım yapıyor.Başta Freud. Onun dışında sanatçı olarak yani sinemayla uğraşan biri olarak, yüzyılımızın başından itibaren, dünya savaşından sonra dünya sanatında , bilinçaltının çok çarpıcı bir biçimde ortaya çıkışıyla , tabi ki beni ilgilendiriyor. Sürrealistler, ondan sonra gelen çok çeşitli ressam, yazar, sinemacı kuşakların, Bunuel, Picasso, Breton gibi; ondan önce yüzyılımızın başında Dostoyevski olmak üzere daha sonra ki yıllarda insan zihninin karanlık bölgelerine ışık tutmaya çalışan büyük yazarların dünyasıyla tabii ki bize yaklaşıyor.

Bu açıdan diyebilirim ki günümüzde artık psikiyatrinin bilgi alanına giren

"Günümüzde artık psikiyatrinin bilgi alanına giren herşey, kendisini sağlıklı gören insanların ilgi alanının dışında sayılamaz"

herşey kendisini sağlıklı gören insanların ilgi alanının dışında sayılamaz. Burada bir sınır bulanıklılığının olduğu çok açıktır. Benim bu konuda üniversite yıllarımda çok hoş bir anım oldu. O zaman aynı yurtta kalan arkadaşlarımızla çıkardığımız A dergisine çeviriler yapan çok değerli bir arkadaşımız vardı. Mühendis oldu şimdi. O birgün bana şunu söylemişti: Kendimde keşfettiğim bütün incelikli düşünce ve farklı duyguların psikiyatri de bir hastalık adı var. Bu da bu alanın ne kadar belirsizliklerle dolu olduğunu gösteriyor. Bu konuda kendimi amatör uzman sayabileceğim bir bilgi birikimine sahip değilim. Birincisi gerçekten bir uzmanlık alanı. kolay bir iş değil ve hele hele geçen yarı yüzyıl içinde elde edilen bilgiler göze alındığında zaten buna imkan yok. İkincisi de açıkçası, benim bu konu da çok spesifik tanımlar yapmaya gönlüm el vermiyor. Küçük bir anektot, kişiliğiyle çok ilgilendiğim hatta üzerine bir yazı yazmayı düşündüğüm bir yüzyıl başı figürü var: Lou Andreas Salome. Rus asıllı bir kadın. Sonra Avrupaya gelmiş. Güzel bir kadın. İyi bir eğitim görmüş. Sonra Nietzsche'nin sevgi-

lisi olmuş. Daha sonra Rilke'nin sevgilisi olmuş ve sonra da uzun yıllar Freud'un asistanlığını yapmış.

Ayrıca hem Freud'la hem de psikanalizle ilgili kitapları var. Salome Rilke ile ilişki kurduktan kısa bir süre sonra Rilke'ye psikanaliz yapmaya başlamış. Mektuplarından öğrendiğimize göre Rilke'ye artık sana psikanaliz yapmaktan vazgeçtim diyor. "Çünkü artık eskisi kadar iyi şiir yazamıyorsun" Bu da ilginçtir, zihnin bu anlamda ütülenmesi, temizlenmesinin de herhalde bir şairin şair belleği imajinasyonu için çok iyi olduğu söylenemez.

"Eğer bir yazar, şair, sinemacı kendi içinde bir zenginlik buluyorsa ve bunları bir sanat yapıtına dönüştürerek kendi yaşamını ve başkalarının yaşamını zenginleştirebiliyorsa bu durumda o insanın "acaba bende bir rahatsızlık mı var?" diyerek psikiyatriste gitmesi yanlıştır."

Sizin için bu anlamda psikiyatrik açıdan belirgin normallik- anormallik ayrımı var mı?

İnsan karakteri ve insan toplumsallığı hatta etiği konusunda geçen yıllarla birlikte edindiğim bir kanı var. "Herşeyin bir ölçüsü olmalı " diye düşünüyorum. Bir yere kadar radikal olmak iyidir bazı konularda . Ama radikalizmi mutlaklaştırdığınız zaman yararlı olmaktan çıkar ve sonuç elde edemeyebilirsiniz. İnsanın dürüst olması iyi bir şeydir. Ama çirkin bir kadına ne kadar çirkinsiniz demek doğrudur ama herhalde densizliktir.

Dolayısıyla , akıllı yada sağlıklı insanla sağlıksız insan arasındaki sınır da bence bir ölçü sorunudur. Burdaki ölçüde zamanla değişiyor. Bundan iki yüzyıl önce derhal deli diye tımarhaneye yatırılacakları bugün biz dahi diye başımızda taşıyabiliyoruz. Normal sözünün kökeninde normlarla uygunluk olduğu düşünülürse o zaman neyin normal neyin anormal olduğunu kestirmek tabi ki çok zorlaşıyor.

Şurası muhakkak ki insan aklının kendi içinde bir denge oluşturduğu zamanlar ve o dengeyi kaybettiği zamanlar yeni bir dengenin de oluşması mümkün, oluşamaması da mümkün. Şizofreniden sözedilirken hep dağılmış bir zihinden, bir kopuştan sözedilir. Gerçekten eğer dış dünya ile radikal bir kopuş meydana gelmişse bunun da pekala normal olabileceğini söylemek mümkün değildir. Psikiyatrların, doktorların ve bu konuda düşünenlerin üzerinde çok tartıştıkları birtakım sınırlar söz konusudur. Bunları mutlak olarak almamak gelişen bilgilerle yerlerini sürekli değiştirmek gerekir. Türkiye gibi bir toplumda, baskıların çok ağır olduğunu unutmamak lazım. Çünkü Türkiye otokrat bir yapıya sahip. Baskılar sert acımasız. Bireyin teşekkülü özellikle bir rönesans yani aydınlanma yaşamadığımız için geçmişten kalan dogmatik düşüncelerle şekillenmiş. Hatta öyle ki, laik bir toplum olmaya başladığımız bir dönemden bu yana bile eski dini dogmaların yerine başka inanç kaynaklarının adeta aynı tavır içinde gelişmiş ve ortaya konmuş olduğunu görüyoruz. Yani geçmişin şeyhleri yerini çağdaş birtakım önderlere bırakıyor. Geçmişin emirinin yada padişahının yerini günün cumhurbaşkanı yada başbakanı kolaylıkla alabiliyor. Nitekim toplumumuzda ki tek bir lider imajının hep ağır basışının altında bu yatıyor. Biraz düşünürseniz pekala cumhurbaşkanının bir padişah gibi karşılandığını yada Demirel'de baba imajının bu kadar baskın biçimde görülüşünün bu geçmiş dönemle çok yakından ilgili olduğunu anlayabiliriz. Toplum babanın, padişahın yada emirin gösterdiğine inanmaya hazır bir toplum. Bu da tabi otokrat yapının ağırlığının demokrasiye , demokrasiye alışkanlığın , sivil bir toplum yaratışın çok zor olduğunu göstermiştir.

Bütün bunlardan sonra baskının çok ağır olduğunu söylemek isterim. Baskının çok ağır olduğu ortamlarda tabi ki ruhsal başkaldırılar ciddi oluyor ve bu nedenle de toplumumuzda ruh sağlığı yönünden gerçekten doğrudan doğruya kendilerine bağlı olmayan genetik veya başka nedenlerden ötürü de insanların akıl dengelerinin çokça bozulduğunu görüyoruz.

Türk toplumunun farklı toplumsal yapılanmasından söz ediyorsunuz Sizce Türk psikiyatları ile batılı psikiyatrlar arasında ne gibi farklar olmalı?

Evet çok önemli bir nokta. Ereğin üst ölçüde kutsallaştırıldığı toplumlarda , bildiğiniz gibi bireyin kendi içinde çatışması söz konusudur ve bu yüzden de bireyin iç dünyasında çatışmalar vardır. Kötülükle iyilik diyelim kendi içindedir. Bu aynı zamanda tabii ki hıristiyan düşüncesiyle de yakından bağlantılıdır. Bir defa insanın dünyaya düştüğü farz edilir. Yani cennetten düşüş . Şeytanla melek her an savaş içindedir bireyin içinde.

Profesör Şerif Mardin'in çok önemli bir saptaması var ; bizim insanlarımıza göre şeytan dışardadır, insan iyidir. Yani kötü birşey yaptığı zaman dışardan gelen bir et-

"Bundan önce de sözüm ona psikolojik derinlikler taşıdığı söylenen filmler oldu ama açıkçası daha çok başkalarına benzeme isteği göze çarpıyordu. Daha içtenlikle kendi ruhsal dünyasını yansıtmayı seçen tek yönetmen, Ömer Kavur."

kiyle yaptığını düşünür. İnsanımızın bu çatışma konusunda batılı insandan farklı oluşunun bence psikiyatrlara sağladığı ciddi bir yarar var. Çünkü sonuçta akıl sağlığının bozulmasında bu iç çatışma söz konusu. Ayrıca bizim çağdaş romanımıza baktığımızda, ilginç birşeyle karşılaşıyoruz, genellikle gerçekçi romanlar yazıldığını görüyoruz. Bunun tek nedeni Köy Enstitüleri değil bence , bizim insanımızın gerçekçi olduğunu düşünmekte mümkün. Bunu anlamak için herhalde İran'a bakmak yeterli. Bu ülkenin yazarlarının eserlerinde müthiş bir fantastik yapı hakim. Bizim insanımız ise toprakla çok yakındır.

Psikiyatri kurumunun sizce "normalleştirici bir işlevi var mı?

Bu bence psikiyatrinin kabahati değil , psikiyatriste başvuranların kabahati ?Yani eğer bir yazar , şair ,sinemacı kendi içinde bir zenginlik buluyorsa ve bunları bir sanat yapıtına dönüştürerek kendi yaşamını ve başkalarının yaşamını zenginleştirebiliyorsa bu durumda o insanın "acaba bende bir rahatsızlık mı var?" diyerek bir psikiyatriste gitmesi yanlıştır. Bunu artık Amerikalılar kafeteryaya gitmek gibi düşünüyorlar. Bence burada bir yanlışlık var, ama bu yanlışlık kurumda değil, bu yanlışlık o toplumda bu tür olayların abartılmasından, olmazsa olmaz denmesinden kaynaklanıyor. Bu yüzden bana kalırsa sanatçılar bu tür şeylere başvurmamalılar, eğer yaşamsal önemi yoksa tabi. Eğer akıllılarsa psikiyatrlarında bu gibi durumların zaten genelleşmiş olduğunu bilen bilinçli insanlar olarak bu kafaları ütülemek için uğraşmamaları lazım.

Sinemayla ilgili bir soru. Gerçeküstücüler, örneğin Bunuel'in kendisinin tüm kurumlara karşı bir kişiliği olduğu halde, ki buna psikiyatri de dahil , filmleri birçok farklı kişiler tarafından farklı farklı yorumlanıyor. Buradaki ikiliği nasıl açıklayabiliriz sizce?

Ben Bunuel'in bu tavrını seviyorum. Nedeni şu: Biz sanatçılar aslında tıpkı yaşamın kendisi gibi bir analiz olmayan ama onun gibi bir başka dünya yaratırız. Şimdi bu dünya gerçek dünyadan yola çıkmıştır. Yaşam çok zengin ama tıpkı onun gibi bir yaşam tablosu yaratıyoruz. Onun içindeki unsurların şu yada bu şekilde yorumlanması doğrudan doğruya bizim işimiz değil diye düşünüyorum. Bu kişisel bir bakış açısı. Hatta günümüzde yaşamdan hareket etmeyen doğrudan bilginin bilgisi olan kitaplar da, birtakım anlayışlar da var. Başta Eco yada bizde Orhan Pamuk gibi. Bana göre ise daha orijinal olan, daima yaşamdan hareket edendir. Bir de örneğin Dostoyevski de ruhsal çözümleme yapmıyor ama onun eserlerinden sayısız psikolog sayısız şey çıkarıyorlar.

Demek ki yaşatılan dünya ile gerçek dünya aslında birbiri için düşünülmüş şeyler sanki. Birde bütün herşeyi açmaya çabalamak ta çok yararlı olmayabilir, o güzelliği zedeleyebilir. Bunun böyle olduğunun bilincinde olmak başka şey herhalde. Bunuel bu anlattıklarının arkasında zaman zaman dengesizlikler, baskılar, şiddet, cinayet istekleri , büyük çöküntüler, cinsel saldırganlıklar olduğunu. Bunun böyle olduğunu biliyor. Zaman zaman görsel anlatımlarla da belirtiyor. Ama bunları bilimin otopsi masasına yatırmak istemiyor.

Türk sinemasında psikolojiyi sinemayla ilintilendirebilrmiş yönetmen var

Tek bir isim söyleyebilirim: Ömer Kavur. Bundan önce de sözüm ona psikolojik derinlikler taşıdığı söylenen filmler oldu ama açıkçası daha çok başkalarına benzeme isteği göze çarpıyordu. Daha içtenlikle kendi ruhsal dünyasını yansıtmayı seçen tek yönetmen Ömer Kavur. Gerçekten iletişimsizlik, korku, yaşam-ölüm ikilemi , cinsellik ve onunla ilgili korkular gibi temaların çok yetkin ve tutarlı bir biçimde perdeye yansıdığı tek yönetmen o. Zengin bir ruhsal dünyası olan biri .

Passolini filmleri hakkında birkaç söz, son olarak.

Psikiyatri ile çok yakın ilişkileri olan bir yönetmen. Çok zor bir yönetmen. Çok da zor bir yaşam çizgisi var. Babasıyla çok ciddi bir çekişmesi var, anneyle çok temel ödipal meseleleri var. Çok zengin bir kişilik, adeta nasıl psikiyatri zaman zaman zihnin kanalizasyonlarına dalıyorsa da, Passolini'nin dünyasında hem zihnin hem de toplumun kanalizasyonlarına açılan bir sinema.

Hazırlayan: YAĞMUR TAYLAN

Tütün Zararlısı

Ben bir kentsoyluyum ve tütünle özel bir bağım var. O'nu puro, pipo, sarma değil ama pratik yaşamaya herşeyden çok şartlandırıldığımı kabullendiğimden beri yirmilik paketlerde ve bedelini ödediğiniz zaman hemen heryerde kolaylıkla karşınıza çıkan versiyonu ile tercih ediyorum. Bu yönüyle en az fast-food, toplu taşımacılık ve polis kadar kentli sayıyorum tütünü. Ve soranlara ihtiyacım olduğunu hissettiğim an başladım diyorum. Sigaraya ancak böyle başlanır.

Karnım açken, yemekten sonra, sıkıntılıysam, yorgunsam, mutluysam içerim sigarayı. Kırgınsam, yalnızsam, dostlarla birlikteysem, ihanete uğradıysam hep benle olsun isterim. En çok da sabahları güne başlamadan isterim. Yanan alevin sigaranın ucuyla buluşması, ciğerlerime çektiğim karmaşık bir güven duygusuna dönüşür. Güne başlamanın uğuru gibidir o ilk dumanlar. Sonrasını gün gösterir. Dikkatimi toplamak isterim. Dumanım beni çevreler benle. Yalnızlığımı, dağılıp atmosfere doğru yol alan beyaz bulutla unutmak isterim. Neşemde bana katılır, dostların arasında gizemli sözcükler taşır. Özgürlüğüm olur bazen. Ben bu dumanı izlemeyi çok severim. Kalbimde, damarlarımda, ciğerlerimde bu masum şeyin nasıl olupta onulmaz acılar taşıyabileceğine hiç inanamam. Bilmek istediğimi de sanmam. Sigarasız bir dünyanın da insana neler verebildiği tartışmasını okuyucuya bırakarak, dumanımın benimle atmosfer arasındaki o çok özel yolculuğunu seçerim.

Kadınların sokakta sigara içmeyişi kadar ayrımcı olunabilen bir kültürde dumanlı özgürlüğün ne gibi bir şey olduğunu konuşmak ancak kişisellik olabilir. California tütünü ithal edilmesi, buna bilmem ne kadar döviz harcanıyor olması, tarımsal potansiyelimizde tütün ekiminin ne oranlarda yer tuttuğu gibi başlıkları akademisyenlere bırakmayı , özel ve güzel günlerde ağzımda sigarayla dolaşabilmeyi en kutsal haklardan ilan ederim. Bana rağmen benim sağlığımı düşündüğünü iddia edenlere bıyık altından gülerim. Ben sigarayı en çok sek içerim.

Kırgınsam, yalnızsam, dostlarla birlikteysem, ihanete uğradıysam hep benle olsun isterim. En çok da sabahları güne başlamadan isterim. Yanan alevin sigaranın ucuyla buluşması, ciğerlerime çektiğim karmaşık bir güven duygusuna dönüşür.

Tütünün batı uygarlığına taşınması, çağında nasıl büyük bir olaysa, kentlere göçtüğü son 3 yüzyılda sigaranın icad, imal ve ilah kılınması da o kadar çağdaştır. yirmilik paketler herşeyiyle kentlerindir, kentlinindir. Duraklarda beklersiniz, ıslanırsınız, yalnızsınızdır, kahkahalarla güler ve her sabah erkenden işe gidersiniz. Eğer tiryakiyseniz, sizi sizinle paylaşabilecek en sadık kentlidir. Uzanın işte hep oradadır.

Ben sigarasız kalmaktan hoşlanmam, hep stoğum olmalı. Elime geçen ilk paketi hızla açarım, bir tane sigara çıkarır, vefakar dostuma ödenmesi gerekli bir borcu alevle tutuştururum. Paketi elimin altına yerleştirir ve dünyaya öyle dalarım. Ne kadar sevdiğimi söylemez bana, nasıl çaresiz olduğumu hatırlatmaz, sevinç çığlıklarımı duymaz belki, durmadan akıl vermez ama, istediğim an hep benle başlar. Sonrası O'nun bana benim ona tanıklığımdır. Ve ben tescilli bir kentsoylu olarak hep yakınımda olan bu kapris nedir bilmez dosta başvurduğumda delice karışır bana. Yirmilik paketlerin kentlerden bana kalan en tahammül edilebilir şeylerden olduğunu bilirim. Bir de sigarayı bırakmayı hiç istemediğimi.

Özgür Onbaşıoğlu

bulutlar

Bulutlar!......Bulutlar!...
Yürüyor, Bulutlar......
Ardınca gönlümü
Sürüyor bulutlar!.....
Ne diye bu alem
Bu cümbüş. Bu utlar
Geliyor gönlüme
Ba'zan Dar Buutlar!...
İnsanı yaşatan,
Ne şu var ne de bu,
Yalnız aşklar ve aşklarla
Sevgiler....Umutlar!.....
Yaşamak!....Ve hayat!......
Mukaddes bir yalan
Yalınız bir yalan....
Hepsi boş!....Hepsi boş!....
Altınlar,Gümüşler!....
Zümrütler, Yakutlar!.....
Bulutlar, bulutlar....
Yürüyor bulutlar......
Ardınca gönlümü,
Sürüyor bulutlar!.....

(R.G.Ö.)

muskaterapi

Hacılar, hocalar, muskalar ve üfürükçüler sadece ilgili profesyonelleri değil herkesin tepkisini çekiyor günümüzde. Yeni bir olgu olmamakla birlikte, ısıtıldıkça gündemi sahipleniyor, üzüyor, tartıştırıyor ancak süregen bir eğri izlemeye de devam ediyor. Bilimden de, hekimlikten de, hatta fahişelikten de eski bir meslek bu! Hayvanların büyücüsü olduğunu hiç duymadığımıza göre, sadece insana özgü, insana bağımlı bir yöntem.

Muskaya çok kızabilirsiniz. Ama dikkat ! Kokusundan yanına varamadığınız muska niyeti ile yapılmış o garip suyu insanlar nasıl içiyorlar diye merak ederken , umutsuz, çaresiz bir gününüzde, şifa niyetine siz de onu içebilirsiniz. İster realizm, ister rasyonalizm, isterseniz bilumum materyalizm külliyatını yutmuş olun , hiç farketmez. Birgün denize düşünce siz de muskaya sarılırsınız ve belki de rahatlar, gevşersiniz.Bu ilkel ve büyüsel olgu kişiler arası hiçbir farklılık göstermediği gibi , temelde kültürler arası farklılıklar da göstermez. Kimi zaman ağaca bez bağlamak, kimi zaman kilisede günah çıkarmak olarak çıkar karşımıza. Ve artık sadece bir muska değil, muskaterapidir. Muska temelde kültürel farklılıklardan etkilenmez. Her kültürde vardır. Ancak uygulamada farklılıklar şu yüzüne çıkmaktadır. Örneğin Tokat'lı Recep efendi "günah çıkarma" seansından hiç etkilenmeyecektir. Yani kuramda evrensel, uygulamada yöreseldir.

Olgu, kişinin inkar ve yansıtma mekanizmalarını kullanarak , varlığını dışarda algılamak ve dışarıdan, doğa ötesi güçlerden kendi sorunlarına çare aramak ve beklemek olarak açıklanmaktadır. (Örneğin kendinden çok hekime güvenmek)

Terapistin kendisi halen en önemli tedavi edici ajan olma özelliğini sürdürmektedir. Özellikle ülkemizde sözlerin ve davranışların gücü insanların üstünde halen egemendir .Birçok hekimin kendini korumak için yarattığı narsisizm , hastaya bir büyüsel güç olarak yansır ve ilişkide belirleyici olmaya başlar. Yazılan reçetenin okunmaz olması, anlaşılmazlığı, hekim dilinin halkın anlayışından uzak olması veya gidilen hekimin adının değişikliği (Yabancı veya azınlık olması) ve tabelasında yeralan garip ve bilimsel(!) isimlerin çokluğu, tedaviye gizemsel bir güç katar. İlacın hekim önerisi ile günlük bölünmüş dozlarda alımı ve içerken yaşanan törensellik, aslında bir tür kombine tedavi yöntemidir. (Farmakoterapi + Muskaterapi). Çünkü kişi neden böyle olması gerektiğini kendisine anlatılmadığı için bilemez .

İster realizm, ister rasyonalizm, isterseniz bilumum materyalizm külliyatını yutmuş olun, hiç farketmez. Bir gün denize düşünce siz de muskaya sarılırsınız...

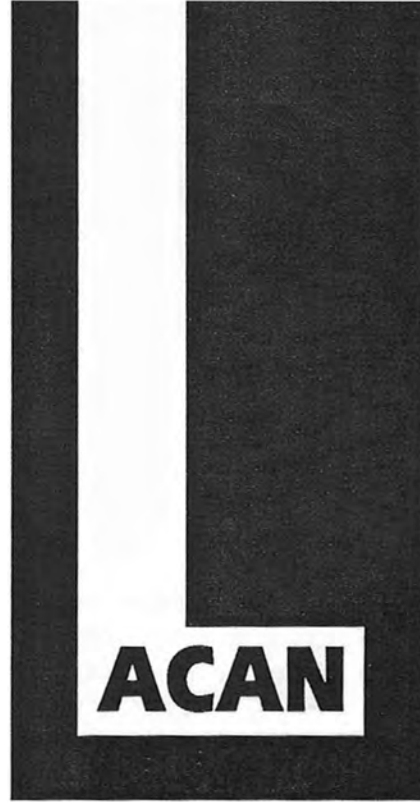
Günümüzde ilaçların etkinliği placebo ile karşılaştırmalı çalışmalarda saptanmaktadır. Placebo, amaca yönelik bir etken madde içermediği halde iyilik sağlaması yönünden muskaya benzer. Dolayısı ile mevcut ilaçlar muskaya göre daha etkin ve daha üstün bulundukları için kullanımdadırlar.

Psikoterapinin de placebodan farkı olup olmadığı tartışılagelmiştir. Hatta Fenichel "Hac ziyaretlerinin veya katolik günah çıkarmanın iyileştirici gücü hala orta düzeyde bir psikoterapistinkinden çok daha fazladır" demektedir. Tanrılaşan veya tanrılaştırılan psikoterapistin sağlayacağı yarar muskanın getirdiği yarar kadardır. Çünkü o da muska gibi "İtaatkarlığının karşılığında iyileşme " vaad etmektedir. O zaman buna ancak bilimsel muskaterapi denebilir.

Hekime ve uyguladığı yönteme olan uzaklık, ilişkinin büyüsel komponentini artıracaktır. Muskadan farklı ve ilkel gizemden etkilenmeyecek bir tedavi ilişkisi ise aynı dili konuşan, anlaşabilen ve kişiler ve yöntemler aracılığı ile olabilir.

"Bu adam psikoterapiden faydalanmaz", "Bu adam ile nasıl psikoterapotik ilişki kurarız" söylemi başvuranın değil, halka "Islah edilecek yerliler" gözü ile bakan uzmanın sorunudur. Yabancılaşmanın, hazır yiyiciliğin, pratikte özgünleşememenin sonucudur. Halen ruh sağlığı hekimi olarak değil, saykiyatrist veya saykolojist olarak yaşayanların çelişkisidir.

KÜLTEGİN ÖGEL

LACAN VE ANTİPSİKİYATRİ

1968, Fransa'da psikiyatri ve antipsikiyatri için bir dönüm noktasıdır demek yanlış olmaz. Bir yandan psikanalizin yıldızı parlarken diğer yandan da eleştirel psikiyatri altın çağını yaşamaya başlamıştı. Fransız psikanalizi özellikle Lacan'cı akım, psikiyatri ile değil politikayla evliydi. Bu nedenle Lacan psikiyatri kurumu tarafından son yıllara dek pek dikkate alınmamıştı. Düşünce dünyasına etkileri ise çok çarpıcıydı. Althusser, Foucault, Deleuze, Guattari gibi düşünürler için yeni ufuklar açan bu yapısalcı psikanalist, Deleuze ve Guattari tarafından "fikirlerine karşı çıkmaya değer buldukları tek psikanalist" olarak tanımlanırken, Althusser, klasik Politzeryen eleştiriyi Lacan için geçersiz buluyordu. Althusser için Lacan'ın en önemli katkısı, bilinçdışı ve onun yasalarının sistematik keşfi olan psikanaliz biliminde, temel nesne olarak bilinçdışının özgüllüğü ve indirgenemezliği konusunda diretmesiydi. Lacan'ın çalışmaları antipsikiyatrik hareketi derinden etkiledi.

Lacan asla deliliğe özür aramaz. Onun için kötü olan normalliğe bir karşıt yada bir ayrıcalık veya mutlak iyilik değildir. Delilik basitçe bir iletişim tarzı veya isteklerin ifade tarzıdır.

Hareketin romantik kanadı, Lacan gibi, tımarhane de filizlenen delinin dili ile ilgileniyordu. " Öznenin gerçekliği "ne tanık olarak ortaya konan delilik üzerine Lacan'cı söylem ile Fransız antipsikiyatrisi öylesine içiçe geçmişti ki, hangisinin nerede bittiği, diğerinin nerede başladığının söylemek güçtür.

Lacan, Ecrits (Yazılar) 'da "insan varlığı deliliğe gönderimde bulunmaksızın anlaşılamaz, insan özgürlüğünün sınırı olarak deliliği içinde taşımaksızın insan olamaz" der. Deliliği "aşağılık", " mantık yoksunluğu " olarak algılayan geleneksel psikiyatrik teoriler Lacan'ın çalışmalarında yıkılır. Lacan okulu Freud'a dönüş bağlamında, psikanalizi normalleştirici psikiyatrik değerlerden temizler. Bu dönüş, Lacan için, bilinçdışı bilimi olarak psikanalizi ele almaktır. Amaç gerçeklik düzeyinin (öznenin gerçekliği) farkına varmaktır. Bu, toplumsal normların kabulu ile asla karıştırılamayacak bir uyanıştır. Lacan, sosyal problemlerin psikiyatrik problemler gibi maskelenmesine çok kızar ve "tedavi" ,"iyileşme" gibi kavramlara meydan okur. Psikanalizi iyileşme ve uyum merkezli medikal ve psikiyatrik

Onun assosiyatif, şiirsel tarzı yalnızca okuyucuyu şok etmek ya da yavaşlatarak daha iyi okumayı sağlamak değil çok daha önemli bir amacı hedefler: Kendiliğe değin tüm sağduyu kavramlarını temelden sarsmak!

tekniklerden ayıran Lacan onu bir "bilgi araştırma süreci " olarak sunar. Kariyerinin hemen tamamını, 1981'de ölene dek, uyumcu ve bürokratize olduğu için Amerikan Psikanalizine saldırmakla geçirmiştir. Lacan için psikanaliz bir çağrıdır; analitik bir kurumun oturumları yönetmek konusunda koyduğu bürokratik engellerle ilişkisi olmayan bir büyüme sürecidir. Lacan kendi psikanalitik okuluna (Paris Freud Okulu) kabul ettiği kişilerde doktor olma koşulu aramadığı gibi, analist olabilmeleri için de herhangi bir program belirlemez. Lacan için analiz yapmanın tek kuralı hiçbir kural olmamasıdır. Katı bir eğitimle psikanalizin kurumlaştırılmasına yada egoyu güçlendirmeye yönelik tekniklere yüz vermez. Ona göre rutinleştirme psikanalizi psikanaliz olmaktan çıkarır ve aslında güçlendirilecek "sağlam" ego da yoktur. Ego teorilerine getirdiği köktenci eleştiriler antipsikiyatrik düşünceye önemli katkılarda bulunmuştur. Kendi çalışmalarında egonun oluşumunu, "ben" ve "ben olmayan" ın kendilik (self) lisanında karman çorman olmasına yol açan hatalı ve çarpık içe alımların birleşimi olarak niteler. "Bütün" bir kendilik tümüyle bir yanılsamadır.

Lacan asla deliliğe özür aramaz. Onun için kötü olan normalliğe bir karşıt yada bir ayrıcalık veya mutlak iyilik değildir. Delilik basitçe bir iletişim tarzı veya isteklerin ifade tarzıdır. Psikotik, toplumun ve dilin düzenine, sembolik boyuta girmeyi reddettiği için, onun iletişimlerini çözmek daha güçtür. Sembolik boyuta geçtiğimizde, anlamlandırma (signification) yasasına uymak zorunluluğu doğar. İşte Lacan'ın "bilinçdışı bir dil gibi yapılaşmıştır" sözüyle demek istediği tam da budur. İnsan "merkezsizleştirilmiştir" (decentered). Levi-Strauss gibi Lacan için de insan kendini aşan bir yasanın öznesidir. Freud "Rüyaların Yorumunda", insanın kendi yaratmadığı, aslında insanı yaratan bir kanunla yönetildiğini ortaya koymuştur. Lacan, çalışmalarının odağı olarak psikanalizde ve aslında genel anlamda insan söyleminin durumunu seçti. Ödipal karmaşanın çözümlenmesi ile özne onun "sembolik boyut" adını verdiği toplumun ve dilin söylemine girer. Babamızın kuralları ve kısıtlamalarını kabul ederek sembolik boyuta geçeriz ve onun aracılığıyla içimizdeki varlıklar olarak yaşamaya başlayan sosyal kuralları ve sosyal dili kabul ederiz. Lacan insan söyleminin durumundan ve Sembolik ile onun dil ve toplum yasalarından söz ettiğinde, düşünceyi özerk ve özgür iradesi olan bir varlık konumuna getirir. Lacan'ın "merkezsizleştirilmiş özne" görüşü, "cogito" ve insanın özgürlüğü çevresinde odaklanan varoluşçulara ve egodan aktif, özerk bir bütünlük gibi sözeden ego psikologlarına karşı çıkar. Lacan için kendiliğin kökeni, "gerçekliğe "değin kavramlarımızdan uzaktır, imgeseldir. Bebek çevresindeki insan şekillerinden etkilenir ve aynadaki görüntüsü imişçesine özdeşim kurar. Kişi kendini ilk olarak bir diğerinde, anne veya ayna, görür. Kendiliğin ilk özdeşimi "ben" i tanıma eylemi olmak yerine, daha sonraki benlik oluşturma çabalarını yabancılaşmayla tehdit eden bir "yanlış tanıma"dır. Ben daima bir başkasına benzer.

Ayna özdeşimi, egonun varoluşunu sosyal belirlenmeden de önce kurgusal bir doğrultuya yöneltir, birey yalnız başına bu yönden ayrılamaz. Kendilik yanlış tanımalar üzerine kurulu bir içe alımlar zinciri ile şekillendiğine göre "bütün" bir kişilikten söz edilemez. "Normal" insan için bile ego tutarlı bir bütünlük değildir. Lacan'a göre hepimiz bölünmüş benlikler taşıyoruz.

Kendilik hakkında Lacan'ın fikirleri, R.D.Laing ile benzer titreşimler vermekle birlikte aralarındaki farklılık çok önemlidir.

Kendilik yanlış tanımalar üzerine kurulu bir içe alımlar zinciri ile şekillendiğine göre "bütün" bir kişilikten söz edilemez. "Normal" insan için bile ego tutarlı bir bütünlük değildir.

Laing için yenidoğan, güvence ve bakıma gereksinmekle birlikte, şimdiden bir varlıktır ve özsel bir kendiliği var gibi görünmektedir. Lacan için ise, bebeğin tek bilebileceği, bir öznelliktir. Ayna evresinde çocuk,kendini gördüğüyle özdeşleştirir. Bu imge ancak çok sonraları "ben" öznesi ile birleşir. Ben'in bütünlüğü sözko-

nusu olduğunda , Lacan, çatısını "sıradan" düşünce ve "sıradan" dillerin oluşturduğu varsayımları aşağılar. Gerçekten de sıradan bir dil kullanarak köktenci bir antiego teorisi ileri sürülemez. Dilin zamir yapısı (ben, sen, o) öznelliğe değin beynimize kazınmış kültürel kavramları yansıtır. Kartezyen kavramlar.Konuşmaya ve yazmaya başladığımız andan itibaren "istiyorum", "yapıyorum", "arzu ediyorum" gibi formülasyonların tuzağına düşeriz. Lacan'ın psikanaliz görüşü yıkıcıdır, çünkü dilimizde kendiliğe ait tüm formülasyonları bir kenara atar ve her konuşan özneyi şizofrenin yaşadığı bölünmüş kendilikle yakın ilişkiye zorlar. Merkezsizleştirilmiş özne, Lacan ile, deliliğin "normallere" tümüyle yabancı olduğu görüşünü rededen antipsikiyatrik hareket arasındaki en önemli bağdır.

Lacan'ın antipsikiyatriye sağladığı destek, eserlerinin içeriği olduğu kadar biçiminden de kaynaklanmaktadır. Onun assosiyatif, şiirsel tarzı yalnızca okuyucuyu şok etmek yada yavaşlatarak daha iyi okumayı sağlamak değil çok daha önemli bir amacı hedefler: Kendiliğe değin tüm sağduyu kavramlarını temelden sarsmak! Günlük dil, özneler olarak yaşantılarımızı sağduyu çerçevesinde ele almaya zorlar. Kendimiz hakkında olağan düşünce akışını alt üst etmek isteyen akıl teorileri, dilin hile ile kabul ettirdiği normalleştirme ile savaşmak zorundadır. Bu savaşta kullanılabilecek ilk strateji, toplumda "kendi dilini kurma"nın kabul edilebilir yolu olan matemetik modeller oluşturmaktır. Lacan'ın Ecrits'ini okuyanlar, eserin bu türden "formalizasyonlarla" dolu

Althusser, Foucault, Deleuze, Guattari gibi düşünürler için yeni ufuklar açan bu yapısalcı psikanalist, Deleuze ve Guattari tarafından "fikirlerine karşı çıkmaya değer buldukları tek psikanalist" olarak tanımlanırken, Althusser, klasik Politzeryen eleştiriyi Lacan için geçersiz buluyordu.

olduğunu bilir. Sıradan dilin simge sistemine başvurmadan kendini ifade edebileceği, yine kendi buluşu olan simgeler, işaretler, tablolar kullanır. Son yıllarda, psikanalitik teorinin matematik modeli olarak "matem"leri geliştirdi. Dil gibi yapılandığına inandığı bilinçdışının ögelerinin ve bağlantılarının şekle dökülebileceğini göstermekte bunlardan yararlanır. İkinci strateji günlük dili tümüyle geleneklere aykırı bir şekilde kullanmaktır. Sözcük oyunları Lacan'ın en sevdiği tarzdır. Ayrıca kendisinin açıkladığından başka tanımı olmayan ve o esere özgü sözcüklerde üretir. Diğer displinlere ait teknik bir sözcüğü ödünç alması gerektiğinde ise terimleri normal tanımlarından çok farklı anlamlarda kullanır. Üçüncü strateji, tümden yeni bir söylem yaratmaktır. Wittgenstein, Joyce ve sürrealistlerin eserlerinde benzer çabalara rastlanır. Amaç okuyucuyu inandırmak değil, ona bir şeyler "yapmak"tır ; bir tür bilgiyi diğeri ile değiştirmek değil bilmenin doğasına ilişkin standart kavramları reddetmektir.

Bu savaşımda Lacan'ın başrol oynadığı açıktır. Bilinçdışına dair öne sürdüğü çarpıcı yaklaşımlar onu birçok eleştirinin boy hedefi haline getirmiştir. Onun hakkında söylenecek daha çok şey var, ancak Lacan okusaydı bunların ne kadarını onaylardı, kuşkudayız.

Lacan'cı söylem, bizler tarafından anlaşılmayı umursamadan gizemini koruyacağa benzer.

SHERRY TURKLE
Critical Psychiatry "French Antipsychiatry"
Türkçesi: Banu Büyükkal

av

Ürkütülmüş zamandan korktum:
Nasıl da yineliyordu!
Yarı yolda buluştuk onlarla.

Susmak yakışık almıyordu. Konuştuk.
Yanımdaki bizden biriydi, avın
daha başında vuruluyordu.

Av sürmeliydi, bunu öne sürdüler.
Biz çoktan soyunmuştuk:
Yağmura direnmeliydi.

Yıldırıma, sise uladığımız umutla
tanıdık içlerini ormanın
Siste şarabımızı beklettik.

Geyik çevrilen gece,
korkunç anıiarla dolup taşmıştı.
Ertesi gün av başladı.

KAAN ÖZBAYRAK

PYTHON

oje şişesinin etiketini düşün. nasıl bir renkti aradığımız. simli bir çelik makasla kesilmiş etkisini uyandıran film parçacıkları.. küçük çocuk yanıldı ve babasını öldürdü sonra.. zorlu öğle uykuları..gözkapaklarına astığı minik çanlar, gözlerini araladığında onlar çalardı hep. televizyon haberlerinde spiker bunu herkese söyledi. Herkes birer vitrin mankenine sarıldı. herkes başkalarının elbiselerini giydi, külotlarını yırttı. herkes başkalarının mektuplarını çaldı apartman girişlerinden. herkes başkasını, başkasına yaşadı.

kahve fincanımı sehpanın kenarına vurarak kırdım, ve kalkıp pencereyi kapadım niye..ahşap zeminde güzel delikanlılar uyuyordu, onları seyrettim, kelebek gibi seyrettim uzun. höyük kıyısına uzandım, bana bir sigara yaksana..

bu guaj tüplerini sağa sola atarak, bana bağırarak yazı geri çağıramazsın, o tadıldı bitti. gazete küpürlerini biriktirerek kendi haberini bulmaya, onu yeni baştan yaratmaya çabalıyorsun. bak, fotoğrafların artık sarardı. sandık odaları yok artık. eritilmiş lale batırılmış hatıralarla daha fazla uzağı göremeyeceğiz belli ki. "tütün ve şarap yeteri kadar incitildi ve unutuldular". bir karanlığa tığlanarak, serin gecelemeler umduğun şu acayip terasta, kurbağa ölülerine ve şair larvalarına bu denli hüzünlü davranma. kulaklar çekme, tek ayak üzerinde cezalara bırakma, falakaya yatırma: hatırlama aşkı, mücevheri, temayülleri..hatırlama aşkı,

sök onları. benim sesimi soğutma.

ellerim acıyor ve bu çıkmayan dar sokakta, pencereleri kapatan, perdeleri yasağa karşı örten adamın dudakları kanıyor. tırnakları çok sömürülmüş ve dişleri çürük. kadifeye ahududu likörü dökülüyor!

pet şişede limon çiçekleri.

mum kalemlerimi getirin bana, bu gece bütün ağzımı itiraf edeceğim.

"bu çocuk hasta hanımefendi, derhal tedavi olması gerek. on iki yaşında ve.." ben hiçbirini evlat edinmedim. vücuduma irinler sıvazlanırken neden mütemadiyen ezanlar okuyorlar.

saçlarımı ölmeden ben, sakın tutuşturmayın!

ben odeonda çıplak yatıyorum.

ayakucumda, tay pantalonunu çıkartıyor.

KÜÇÜK İSKENDER

UÇAK VE BİZ

Gökler kapılıyor semadan atlama

Size güzel bir haber var

Uçurtma

Kökten patlatma uçağım

Sana bir top yapacağım

Semalara sözle yine

Yalwarmalar atacağım

Ve bir gün yine uçak

Bana dönünce en güzel

Türkülerini fısılda

Lisan Sapancadan dil

Almancadan din biz

Gelin yine diz dize

Size bir masal açacağım

Ve kendi kendimi

Uçak ile birlikte

Çirkin yapacağım

D. Ç.

Sandrabuddin

Akut mayasıllı şizofrenide Sandrabuddin diyoruz. Sandrabuddin. Sandrabuddin.

Birlikteydiler. Dört kişiydiler 4. (Rom (en) rakamıyla da dört.) Metin yazarı, manken, fotoğrafçı, bilim adamı ve işadamıydılar. (Beşmiş) En iyileriydiler. Birlikteydiler.

Bilim adamı, laboratuarında (emrindeki otuzsekiz arkadaşıyla) (literatürde "o ve ark. "diye geçer.) (aslında çoğuyla kavgalıydı) ortaya çıkarmıştı Sandrabuddin'i. Manken fondaki gün batımı gökdelenlerinin ışıldayan görünümleri önünde kışkırtıcı tebessümüyle poz vermiş ; fotoğrafçı çekmişti, tanıtım için. (Fotoğrafta mayasıllar görülmüyordu.)

Birlikteydiler. Metin yazarı sloganı (bulantı). ((Hemen hemen hatta sadece hemen en entellektüeldi.) Slogan "Mayasılsız gün batımları için . Sandrabuddin" idi. İşadamı ilacı üreten şirketin yönetim kurulu başkanıydı. İşçiler paydos düdüğünü izleyerek ve bulvarlardaki billboardların önünden sessizce geçerek varoşlardaki kondularına ilerlemekteyken, o, şöförüne "çek oğlum otele " demişti.

Otel o gece için muhteşem davetliydi , davetliliydi. İlaç tüketicilerin hizmetine girdi , girecekti. Bu gece ise üreticiler içindi. Salondaki bütün kuş sütü içre masalar onlarla doluydu. Onlarcaydılar. Yüzlerceydiler. İçerdeki bütün yürekler "mülk mülk" diyerek atmaktaydı. Sefahat dizboyuydu. Öyleydi. Gerçekten öyleydi.

Sandrabuddin. Mayasılsız gün batımları için. Sandrabuddin diyoruz.

Birlikteydiler. Büyük ekranda grafikler, rakamlar, tablolar yanıp sönerek, ilacın etkinliğini "bilimsel olarak" kanıtlamaya eşsiz katkılarda bulunmaktaydılar. Artık herşey farklı olacaktı. Mayasıllı şizofrenlerin iş, aile ve sosyal yaşamlarındaki (yani mahşerin o üç atlısındaki) bariz bozulmalar düzelecekti. Uyumları sağlanacaktı. Uydurulacaklardı. (Şu meşhur iş verimi, iş gücü kaybı istatistikleri böylelikle rezil ve/veya rüsva edilecekti.)

Sandrabuddin. Mayasıl ürkütücü. Akşam iki TV dizisi arası.

Birlikteydiler. Smokinleri, takım elbiseleri, kravat iğneleri, mücevherleri, döpiyesleri, kariyerleri, ruhlarına döşeli yılansı kıvrımlı para olukları, "daha daha", "mülk, mülk" diyerek atan yürekleriyle birlikteydiler.

Sandrabuddin. Mayasılsız gün batımları için.

Ahmettiler. Mehmettiler.

Kendilerine mayasıllı şizofren dendiğinden yoktu haberleri.

Sandrabuddin onlara yutturulacaktı.

FATİH ALTINÖZ

KeNdi alemimi SüsLemeK

İçimdeki sıkıntı, kafa yapısı gereği, ne olursa olsun beni bulmak ve bana ulaşmak niyetindedir. İçimdeki sıkıntının bu bana ulaşmak hıncı o kadar yoğundur ki, kendisini onun yürüdüğü bu yoldan ayırmak için gayret sarfeden birçok kaleme gelir olgulardan bile onların kendisine son derece inandırıcı ve akıl çelici roller oynamalarına rağmen kendisi bundan etkilenmemekte ve yolundan şaşmamaktadır. Diğer taraftan içimdeki temel sıkıntı bana ulaşmak üzere yürüdüğü yolda, içimdeki hassasiyet yapısını kendisine en büyük koz olarak elde etmiştir ve saklamaktadır.

Ayrıca ruh halimdeki ve düşünce yapımdaki devir değişimlerindeki depresyonlardan ve bozukluklardan da yararlanarak bana ulaşmayı hedef almaktadır. Buraya kadar anlattığımdan da anlaşılacağı üzere, sıkıntı tek olarak beni kendi alemimde etkilemeyi başardığı gibi, uzak ve yakın çevremdeki diğer bireylerle olan ilişkilerimde de kendisini göstermekte ve bu ilişkileri az çok sarsıntıya uğratabilmektedir. Uzak çevremdekilerle olan anlık veya uzun süreli ilişkilerde yine kendisine en büyük koz edindiği hassas yapıyı yakalamakta ve bu hassas yapıyı bir hınç ve düşmanlık duygusuna dönüştürmektedir. Yakın çevremdeki bireylerle ve bilhassa ailemle olan ilişkilerde ise, bu seferde yine aynı hassas yapıyı bir lakaytlık, tembellik ve boşvermecilik zihniyetlerine dönüştürmektedir.

Ben aslında ilk önce kendi alemimde rahat edip daha sonra da zamanın akış ve değişim çerçevesi içinde bu elde ettiği rahatlığı hayatın temel gereği olan diğer kişilerle çeşitli ilişkilerde bulunarak süslemek niyetindeyim. Fakat ilk başta bahsettiğim sıkıntıdan kökünden kurtulma işini, kendi ümit edişim ve Allaha dua edişim dışında ne zaman kesin olarak gerçekleşebileceğini, zihnimin de düşünce rahatlığına ne zaman ulaşabileceğini bilmemekteyim.

J.G.

HOLİVUDOMANİ: BALIKÇI KRAL

Geçtiğimiz günlerde Monty Pyton'ların aykırı(!) üyesi Terry Gilliam'ın "The Fisher King -Balıkçı Kral" adlı filmi geldi geçti vizyondan. Entellektüel alkışlarla izlendi, ardından bol bol sayıklandı.

Film gerçekten de büyüleyici görüntülerle açılıyor. Talkradio'co Jack(Jeff Bridges), kendisinin hazırladığı bir radyo programının yayınlanmasının ardından 8 kişinin ölümüne sebep oluyor ve "fuck" diyor yüzlerimize bakarak. Pinokyosuyla soluk şehir ışıklarının hüzünle aydınlattığı havuz başında küçük insanlar üzerine dertleşiyor. Evet, ne acıdır "dünyayı fantazileri doğrultusunda yönetenlerden" biri değilde "fantazyalarını sadece düşlerinde yaşatmaya mahkum olanlardan" biri olduğunun bilincinde olmak. Kitle toplumu insanın birçok yönüyle yaşadığı bu kaos Jack'de en uç biçimini bulmuş gibi görünüyor:Depresyon. Ve işte tam o sırada "homeless deli" Parry (Robin Williams) çıkıyor sahneye, düş ülkesinden getirmiş olduğu sopası, yüksek mizacı ve aşkın deliliği ile. Parry bir anlamda Cooper'ın dediği gibi " az veya çok hepimiz de varolan deliliğin " izlerini taşıyor. Bu haliyle 1800'lerden bu yana total deliliğih en iyi örneği sayılan ve çok kez " madness- çılgınlık " sözcüğüyle aynı şeyleri çağrıştıran " manik" bir tablo içerisinde. Ayrıca kapitalist ethos'a pek sadık değil; kendisine verilen parayı hemen başkalarına veriyor. Aşık ama şu hepimize artık ezberletilmiş bulunan çağdaş sevgi ilişkilerine de gelemiyor. Gilliam'ın ilk bölümdeki biçemi de Parry'nin karakterine koşut, Amerikan sinemasının sert limitlerini zorluyor.

Kutsal kent ışıklarının altında, bir ortaçağ şatosu ve daha birçok ayrıntıyla kurulu büyülü düşsel bir dünya sızıyor ruhlarımıza, uygarlığın baskısından kurtuluyor düşlerimiz, canlanıp hikayelere dönüşüyorlar. Parry'nin düşsel dünyası herşeyi dönüştürüyor, sanki büyülü bir tılsım yayılıyor gözlerinden.

Derken filmin ikinci yarısı başlıyor. Filmle aramızda kurulan hipnotik-simbiyotik sınırlar içerisinde izlense dahi gidişat değişikliğini algılayabiliyoruz. Mazlum ve evsizleri terkederek eski işine geri dönen Jack'e içimizden " böyle de kazık atılmaz ki " demek geliyor. Kapıda homeless dostuna yüz vermemesi bu dramatik kurmacayı pekiştiriyor, yani Jack'in bir süre sonra vahiy almış gibi kendini dışarı atarak eski dostlarına koşması gerekmekte artık. İnsan herşeye rağmen eski dostlarını unutmamalı. Bu noktada biz izleyiciler de gevşemeye hazırız zaten. İlk yarıyla birlikte yükselen mizacımız, böylesi bir dramatik kurmacayla içli dışl! olmaya pek de müsait. Bundan sonra ilk yarıda toplanan materyal, ikinci yarıda da kendini zaman zaman hissettiren ve küçücük bir darbeyle imgelemlerimizi harekete geçirebilecek güçteki temalar (örneğin; kentin ortasındaki ortaçağ şatosundaki intihar etmekte olan ihtiyar adam gibi...), her nedense bir bir harcanmaya başlanıyor. Hollywood tanrılarına kurban ediliyor. Bununla da kalınmıyor, ilk yarıda gösterilen herşey sanki birer hataymış gibi teker teker onarılıyor, adama benzetiliyor. Bu tür sinemada milyonlarca kez yinelenmiş, esas itibariyle filmin dramatik yapısını kurgulamakta kullanılıyormuş gibi görünen ögeler yine çıkıyorlar sahneye. Bu noktadan sonra Jack'in iş hayatı, ilişkileri nasıl etkilenecek? Oralara girilmiyor, yine bu tarafa geliniyor. Bir taraftan da izleyiciye bu kutsal unutuşun, bu ezeli geri göndermenin acısını hissettirmemek de lazım. O halde Jack sevgilisiyle barışmalı.

Bir kez daha o muhteşem katharsis. Sinemadan yüzlerimizde aptal ifadelerle sokaklara dökülmeye hazırız artık.

Sonuç itibariyle film ilk yarıda bizden ödünç aldığı "deliliğimizi", transforme ederek ikinci yarıda geri veriyor. Gilliam entellektüel mirasını, sinema yeteneğini filmin sisli perdeler arkasındaki " normalleştirici" işlevini saklamak için başarıyla kullanıyor. Girilmedik kapı, el atmadık konu bırakmayan ulu Hollywood, bu kez de usta manevralarla zihinlerimizin imge bombardımanıyla henüz yeterince kirletilmemiş, ulaşılması zor derin katmanlarına da ulaşmaya, oraları da iptal etmeye çabalıyor. Film bazılarında hayranlık yaratabilir ama bizler için kuşkularımızı perçinleyen yeni bir yapı taşından başka bir anlamı yok.

YAĞMUR TAYLAN

İnsan kendini anlama, bu dünyada varolan olarak anlama çabasında çok çetin bir mücadele veriyor. Öncelikle doğadan kendini ayırma ve onun üstesinden gelebilme uğraşı içinde. Doğa üstünde egemenlik kurma çabasında kendini tanımlayabilme isteği var. Tanımlanabilir bir nesne olarak düşünüyor kendini ama doğadan kopmaya çalıştıkça biraz daha giriyor batıyor içine. Güvenebileceği en büyük dayanağı akıl oluyor onun ve sadece ona güveniyor. Ama kendi içinde gem vuramadığı, kontrol altına alamadığı ve çoğu zaman o biricik aklının karşısında olan kendinde taşıdıkları da var. Sorunların bitirildiği, herşeyin aklın yoluna girdiği anda ortaya çıkan oyun bozanlar onlar. "Apriori" şeyler mi? Yoksa sonradan mı ortaya çıkıyorlar, bilinemiyor. Belirlemek, "modern insan" ın en çok yapmak istediği ve başardığı sanısına kapıldığında üstünü örttüğü bir sapkınlık biçimidir. İnsan örtmeyi, yok saymayı seviyor. Kendini ruhsuz, katı, durağan kılmayı amaçlıyor. Belirleyip, tanımladıkça donuklaşıyor. Çağcıl birey aklın kuşatılmışlığında yaşıyor. Artık akıl ve bilim aynı anlamda, yanyana veya biri parentez içine alınarak yazılıyor. Donuk bir akıl, donmuş bir bilim anlayışı bireye şekil vermeye zorlanıyor.

Bir yandan açımlanması güç olan, her bireyin kendine, kendi benine yönelik açmazlar, içgüdüler duygulanımlar ve yaşama biçimleri ve mutlaka kültürel farklılıklar, çeşitlilikler öte yanda sorunsuz ve pürüzsüz tanımlamalar, açıklamalar, sınıflandırmalar, a), b), c) ve d) şıkları, tabloları, hukuk , sosyoloji, psikoloji, antropoloji ve benzer sosyal "bilimlerinin" insan ve toplumu inceleme yöntemleri, deney grupları, sayılara dökülmüş moral ölçüleri, doğruluk değerleri ve niceleri ile dolu düşünce tarihindeki insan tasarımları.

Bunlar ister Aydınlanmanın ve onun pozitivist anlayışının, ister modernizmin insan projeleri olsun, sorun nasıl bir çağcıl insan yaratıldığıdır. Nesnellik ve evrensellik adı altında akılcılığın (bilimselliğin) bombardımanını yapan egemen anlayış, insanı kendisine ve ötekisine yabancılaştırırken, toplumların özgünlüğünü de yok ediyor. Böylesi bir kopuş ve çürüme yaşanırken biz, bireye ve topluma dair olanların doğruluk değeri olmadığını , bunların zaten metafizik saçmalıklar olduğunu mu söyleyeceğiz. [1] Kendi içinde ve kendine özgü hissedilenlerin resimlere denk düştüğünü mü savunacağız? [2] Herkes için, tüm toplumlar için koşulsuz buyruklar mı öngöreceğiz? [3] İnsanın sembolize edilmez ama yaşanılan, duyumsanan yönlerini matematik ve onun ulu sayılarına, sembollerine yönelik hain bir saldırı olarak mı niteleyeceğiz? Yoksa akla karşı gerici bir hareket olarak mı ?[4] Zaman hızlı, bilim daha hızlı ilerliyor, böylesine belirsiz ve tartışma götürür konularda zaman yitirmeyelim mi?[5] İnsanı belli yöntemlere, kurallara mahkum ederek bulunduğu toplum ve gelenekten soyutlayan aydınlanmadan beri süregelen düşünce geleneğidir karşı çıkılan ve ideolojik aygıtlarıyla boğuntusunu hissettiğimizdir öfke duyulan.

Belirlemek, "modern insan" ın en çok yapmak istediği ve başardığı sanısına kapıldığında üstünü örttüğü bir sapkınlık biçimidir.

"Saf, istemesiz, zaman akışı içinde olmayan bilgi öznesi " ileri süren tehlikeli eski kavramsal uydurmacalara karşı koruyalım kendimizi. "Saf akıl", Mutlak tinsellik" "kendi başına bilgi" gibi çelişkili kavramların tuzağına karşı koruyalım- onlar hep tümüyle düşünülemez bir göz düşünmemizi beklerken bizden, belli bir yöne yönelmemiş etkin ve yorumlayıcı kuvvetlere engel olan bir göz, görmenin bir şeyi görmek olduğunu farketmemiş saçma ve kavranamaz bir göz beklerler." (Nietzsche, Ahlakın Soykütüğü Üzerine'den)

YURDAER ALTINÖZ

Kaynaklar

1)Viyana çevresinde görülen bulaşıcı bir hastalık çeşidi

2) L.Wittgenstein'ın bir yağlıboya çalışmasından

3) Aslında bu kavram Kant'ın anasına aittir.

4) Atatürkçü düşünce derneğinin sözcüsünün yaptığı muhteşem konuşmadan.

5) Ünlü bir devlet büyüğünün Malatya Kültür Vakfını kabul ederken yaptığı konuşmadan.

Delilik Üzerine

Bir "akıl hastası " . Aforizmalardan hoşlanıyor.

Deli?
-Topluma ters düşen demek.
Türleri?
-Vardır ama ben bilmiyorum.
Toplum nasıl tanıyor?
- Kendi halinde zarasız kişiler olarak görüyorlar.
Hastaneler olmasaydı?
-Daha berbat olurdu.
Siz?
-Vicdan azabı çeken bir deli olarak görüyorum. Akıl noksanlığı başka şey, kişinin vicdan azabı çekmesi başka şey.
Toplumsal yaşam?
- Sürüden ayrılanı kurt kapar diyorlar ama sürüden ayrılmayanı kurt ne yapar ona değinen yok.
Nasıl bir hayatınız olsun isterdiniz?
-Sevgilimle beraber olmak isterdim. Neler yapmazdık. Seks yapardık. Sürekli değil ama arasıra devre arası yapıp kale değiştirirdik.
Psikiyatri?
-Psikiyatri diye bir bilim olduğuna inanmıyorum. Örneğin ruh hastalıkları diyorlar. Ruhun mahiyeti hakkında beni aydınlatabilirmisiniz? Aydınlatamazsınız. Bana biraz atmasyon gibi geliyor.
Sokakta "akıl hastası" gördüğünüzde ?
- Bir meslektaş daha gördüm diye seviniyorum. Bu da bizden biri diyorum. Saflarımızı genişletelim diye düşünüyorum.

Bir işsiz . Lise Mezunu. 20 yaşında. Futboldan hoşlanıyor.

Deli?
- Bir film vardı. Ne bileyim onlarında şeyleri vardır. Ben onları daha akıllı görüyorum, dışardaki delilerden.
Sebebi?
-Abi fazla düşünmek gibi geliyor bana yani normalin üstünde fazla bir düşünceye ulaşmak.
Tedavisi?
-Mutlaka vardır.
Türleri?
-Şizofreni var galiba. Paranoya vardı. Devamlı şüphelenme hangisiydi. Paranoya mı?
Otobüste yanına otursa?
-Delinin teki? Oturdu, konuşmaya başladı. Konuşmaya devam ederim. O da bir insan nasıl olsa. Babaannemin evinin önünde bir adam vardı, çınarın dibinde. Devamlı etrafını dönerdi. İki elinde birer gazoz kapağı, ağzında bir yaprak. "Mö Mö" diye dönerdi. Onu çok severdim. Kendi halinde. Zararsız. Çok deli gördüm ben. Üüü. Adam tahinli pide hastasıydı. Sabah aldığı pideyi akşama kadar yerdi. Bir tane vardı. Bir yerden direksiyon bulmuş, gelene geçene bana araba alın derdi.
- Hastaneler olmasaydı ?
- Deliler dışarda olurdu. Deliliğin şiddete dönüştüğü yolun giderilme yolu olabilse iyi olurdu, hastanelerin olmaması.
- Bilgilenmek için ?
- Yazılan kitaplar vardır. Okumak lazım. Ben okumayı sevmediğim için öğrenemedim.
- Normal ?
- Valla, biz işte hepimiz kendimizi normal görüyoruz. Çoğunlukta olduğumuz için normal biz oluyoruz. Belki deliler normal, biz anormal.

Konuşmalar-2

Bir "Akıl Hastası".46 yaşında. "Tatlı, nefis yemek yemekten " hoşlanıyor.

Deli?
-Hukukta deliye mahcur deniyor. Deli demek kendini şaşırmış bir insan, bir yaratık. Hayvanda deli olur mu bilmem. Erkek deliyi anlatıyorum. Kadın deliyi anlatmıyorum.
Sebebi?
- Delilik olarak düşünmemek, deliyi düşünmek, cemiyete intibakı düşünmek daha iyi. Sebebinden çok nasıl gittiğini düşünmek lazım. Bu hayat böyle değerlenecek. Güzel kokuları, çiçek kokularını severim tabii.
Aşk?
-Erkek kadına, kadın erkeğe aşık olur. Sevgi insanların bir kenara çekilmesi bütün bu sorduklarınız hayattan gelen sorular. Cemiyete girmek daha iyi. Aşık olmadan evlenen insanlar, evlenenler vardır.
Mutluluk?
- İyi tabi. Hayat, saadet, yemek, çoluk çocuk, evlilik, insanlar, hayvanlar, bitkiler, sağlıklı yaşamak, hayvanlar ve bitkilerden bir zarar gelmemesi , insanların, insanların birbirine zarar vermemesi.
Toplum?
-Toplum kendi durumunu da görüyor. Sağlıklıdır. İlgilenmiyor. İşinde gücünde çalışıyordur. Dışarısı iyi. Toplum dedim ya İyi hayat olur dışarda.
Siz?
-Şikayetim yok. Yiyorum.
Bana sormak istediğiniz bir şey.
Derginin adı ne?
Şizofrengi.
-Bitti benim röportajım. Şizofrengi. Deliden iyi.

Bir simitçi. 23 yaşında. "Hiçbir şeyden hoşlanmıyor".

Deli ?
- Ne düşüneceğim ki... Deli delidir. İnsandır. Deli olabilir.
Sebebi ?
- Kafasına takılan birşey olabilir. Mesela bizim gibi. Ben burada neredeyse kafayı yiyecem. Belediye geliyo, kaldır... Polis geliyo, kaldır... Canına yanayım. Devamlı bir kişinin üzerine düşerseler ondan da olabilir.
Hastaneler olmasaydı ?
- Başka hastaneye giderlerdi. İyi olmazdı.
Psikiyatri ?
- Valla bilemeyecem. Hiç duymadım.
Akraban "akıl hastası" olsa ?
- Allah göstermesin.
Normal ?
- Normal bir insan. İnsandır zaten.

Bir kapıcı 34 yaşında. Futboldan hoşlanıyor.

Deli?
- Beyinde bir tümör görüşündeyim. Yani mesela biraz da ruhsal bunalımdan dolayı, geçirdiği bir süreç.
Türleri?
- Vardır. Vurucu, kırıcı deli vardır. Uysal deli vardır. Devamlı konuşan deli vardır. Çünkü bizde de vardı.
Tedavisi?
- Yoktur gibi geliyor bana. Kalıcı bir etkendir.
Normal?
- Aklı başında yani normal bir insan. Kendi halinde.
Otobüste yanınıza otursa?
- Yer değiştiririm. Baktım olumsuz hareketleri var. Şöförü ikaz ederim, yer değiştiririm. Zaten öyle sahipsiz deli bırakmazlar.

HAZIRLAYAN: FATİH ALTINÖZ

60'ların Hareketleri

Mayıs 68'in çağdaş "bireycilik" anlayışına hazırlık anlamında "yorumu " , "yada eleştirisi " olarak benim bildiğim en ekstrem çabalardan biri, -yazarların iyi niyetinden şüphem yok-tüm görünümüyle tersi olmasına rağmen birçoğumuzun yaşadığı bir dönemi, eğer söylenebilirse hemen hemen hala "sıcak" olan olayların anlamını tahrif etmek oluyor bir yerde yeniden yazmak. Modern toplumların ve kısmen de Fransız toplum yaşamındaki herşeyin, olağanüstü bir yenilenmesi diye ifade edilen şey ki - bugün etkileri hala mevcuttur- bunların perspektifinde yoktur. O aktif dayanışma ve kardeşlik haftalarında, aptal yerine konulacağı korkusuna kapılmadan bir diğeri ile yada herkesle konuşulabildiği ve sürücülerin halka destek vermek için araç kullanmadıkları günlerde , bütün bunlar sadece hedonistik bireyciliğin bir türü müydü? "Komşularınızla konuşun!" Mayıs 68'in bir duvar sloganıydı ve bireylerin kendi özel alanlarında ki modern izolasyonlarını vurguluyordu gizlice. Öğretmenler ve öğrenciler, doktorlar, hemşireler ve hastane personeli, işçiler, mühendisler, ustabaşılar, ticari ve idari kadrolar tüm geceler ve günler boyunca kendi işlerini, ortak ikili ilişkilerini, firmalarının amaç ve organizasyonunun değişim olasılığını tartıştılar. Bütün bunlar diğer insanları çılgın bir makinalaşma sürecinin içinde görüşün başlangıcıydı. Tıkabasa dolu Sorbonne salonunda, alakasız ve olasılık dahilinde bile olmayan işlerden gelen delegeler-emeklilerden sakatlara dek- toplumdan nihayet anlaşılmayı talep ettiklerinde, ne söylediklerini yada na yaptıklarını hiç kuşkusuz biliyorlardı.

"Komşularınızla konuşun!" Mayıs 68'in bir duvar sloganıydı ve bireylerin kendi özel alanlarında ki modern izolasyonlarını vurguluyordu gizlice.

(Mayıs hareketi ile sindirilememiş olsa bile, çok geniş boyutlarda bir re-sosyalizasyon gündeme geldi. İnsanlar bir diğerinin içtenliğini sorgulamıyor yada bir diğerinin vücudunu koklamıyor ve yine tüm olanlar sadece " birlikte olmak "değildi.)

Aynı istekle canlanmışlardı ; negatif olarak, eskiden De "Gaulle rejiminde, şimdilerde Chirac ve Mitterand rejimleri ile tanımlanan boş ve tantanalı aptallığı reddediyorlar, pozitif anlamda da , kendileri ve herkes için daha fazla özgürlük is-

tiyorlardı. Gerçeği, adaleti, özgürlüğü ve paylaşmayı arıyorlardı.

Bu düşüncelerin birleşimini sağlayacak örgütlenme biçimlerini yaratamadılar. Ve- burası her zaman unutulur- onlar ülkede bir azınlıktı.

Ortalama Fransız bir kez kendi arabası ile kendi ailesini kendi tercihi olan piknik alanına götürebildiğinde yada tatilini evinde geçirebildiğinde düzen yeniden kurulmuş oluyordu. Bu da (hemen 4 hafta sonra) hükümete %60 oranında desteğe dönüştü.

Bu azınlık terör ve şiddet olmaksızın, pek çok hafta boyunca kendini ülkeye kabul ettirebildi. Muhafazakar çoğunluk çekingendi ve toplum içinde görünmeye yeltenmiyordu. Mayıs azınlığı gösteriler ve bildirilerin ötesine geçebilse belki de bir çoğunluğa ulaşabilirdi. Ancak ne tam bir istek ne de katılımın mümkün olamadığı bir başka dinamik işin içindeydi. Eğer fransız "bireyciliğinin" 68 Mayısındaki yerine bakılacak olursa, Grenelle antlaşmasının değiştirilmesinin ardından, hareketin inişe geçmesindeki belirleyicinin ne olduğunu düşünmek gerekir. Ortalama Fransız bir kez kendi arabası ile kendi ailesini kendi tercihi olan piknik alanına götürebildiğinde yada tatilini evinde geçirebildiğinde düzen yeniden kurulmuş oluyordu. Bu da (hemen 4 hafta sonra) hükümete %60 oranında desteğe dönüştü.

Bugünlerde pek moda olduğu gibi , hareketin "içerdiklerini " , yani isteklerini özü ve biçimlerin ve hareket türlerinin anlamını kolayca reddetmekte pek mümkün sayılmaz. Mayısın ideolojik akmosferi - 60'ların hareketlerinin temel atmosferi gibi- "geleneksel devrimci " düşünceler ile sıklıkla karıştırılan "sosyalist" ve "çalışan sınıf hareketi" , geleneksel biçim ve içeriklerin eleştirel bir sorgulanması veya aşılması çabalarının karışımı idi. Bu birçok katılanın yanılgı ve şaşkınlığında da görülebilir. Mayıs öncesi , Mayıs boyunca ve Mayıs sonrasının en kötü mistifikasyonlarında bile, herhangi bir yerde kurulmuş herhangi bir kendiliğinden örgütlü ve spontan kollektif hareketlilik görme arzusu vardı. "Pro-Çin" akımına dahil olanlar böyle değildi. Çünkü onlar Çin'in "nazi" veya en azından "Leninist" bir toplum meydana getireceğine inanıyorlardı. Çünkü onlar Çin'de gerçek bir devrim olduğuna , kitlelerin bürokrasiyi tasfiye ettiğine , "uzmanların" işbaşına getirildiğine vb. inanıyorlardı. Gerçekte bu istek bu haliyle bile yanılgılara yol açabilirdi ki , bu da bir başka konudur. Ancak "Büyük Proleter Kültür Devrimi " Taylorizmin ve endüstri tekniklerinin ülkeye girişine izin verilmesi ile değil ama halkın etkinliğinin ve yaratımının tam bir özgürlüğe kavuşacağı iddiası taşıdığı için, göklere çıkarılıyordu.

Bir başka konuşmamda, hareketi belirleyen geleneksel örgütlenme biçimlerinin eleştirisini yapmıştım. Buna rağmen, herkese açık oturumların yada toplantıların, özü itibariyle önemli birşey olduğu iyi anlaşılmalı. Bundan başka 60'lı ve 70'li yılların hareketleri ile ortaya çıkan ve desteklenen sosyal gerçeklikteki önemli değişiklikleri, bireycilik anlayışındaki kimi eksik noktalar yüzünden yadsımayı bırakmalıyız. Toplumun doğum kontrolu yada düşük yapma özgürlüğünü kullanma türündeki gelişmesi, öznelerin otonomisi düzeyinden , prensipsiz bir hedonizme düşmesi sonucu mu olmuştur? 60'lar hareketlerinin cinsiyetler yada ebeveynler ve çocukları arasındaki ilişkilere de yapacak herhangi birşeyi yok muydu? Yada bizler bunu Regis Debray'ın "Üretici usun, meta kanunlarının ve kapitalist ideolojilerin zaferi " olarak mı göreceğiz? Amerikan siyahları maruz kaldıkları ırk ayrımını biraz olsun kaldırabilmeyi bireysel ve sosyal otonominin bakış açısıyla

Toplumun doğum kontrolu yada düşük yapma özgürlüğünü kullanma türündeki gelişmesi, öznelerin otonomisi düzeyinden , prensipsiz bir hedonizme düşmesi sonucu mu olmuştur?

herhangi bir ilgisi olmaksızın mı gerçekleştirdiler? Ve niçin eğitim ve öğretimin (geleneksel öğretmen/öğrenci ilişkileri anlamında) klasik içerik ve biçimlerinin sorgulanması- gerçekte bugün hala bazı küçük etkilerinin olduğu ka-

bul edilmekteyken- toptan reddediliyor? Öğrencilerin huzursuzluklarına dair ilk işaretler geldiğinde, Althusser'in tumturaklı bir şekilde saptadığını ifade ettiği, 1944'teki pozisyonlarına geri mi döndü insanlar? (O dönemin anlayışına göre, hiç kimse öğretimin içeriğini yada yapısını tartışamazdı, çünkü bunun amacının bilimsel ve objektif bilgileri aktarmak olduğu düşünülürdü.) 1968'e kadar kurumsallaşmış güçler kadar sol-kanat "örgütlenmeler" içinde de tartışmaya değer tek eğitim sorununun, öğrencilerin bursları ve borçlanmaları olduğu unutuldu mu? Bugün de gerçekte hiçbirşey değişmiş değil, bunun için Restorasyona ve onun eğitim konusundaki aracı , Mr. Clevement'e teşekkür edilmeli. Pedagoji, yine önemseniyor ve bu önemli temel sorunlar , hemen her yerde olduğu gibi müsrif vaatlerin ve ekstremizmin tehlikeli ve saçma biçimlerinin , neden olduğu tepkileri yanına alma avantajı olanlarca boğuluyor. Yapabilecek yetenekte olur olmaz birilerinin yeniden ve akılcı yöntemlerle, öğrencilerin sorma hakkını sorguladığını görmekten gerçekten mutlu oluyorum. Nasıl ve neden sizlerin bizlere öğrettikleri ilginç yada önemlidir? Birinin , gerçek bir eğitimin aynı zamanda öğrencileri, bu tür soruları ortaya atmak ve onları tartışmak için teşvik etmeyi ve cesaretlendirmeyi de içermeli fikrini çürütmesini işitmekten de mutluluk duyuyorum. (Ve birinin 60'lar hareketlerinin değil ama "Haby reformu", "Clevenement" reformu " yada geleceğin "Monory reformu" ile toplumun bu sorunların farkına varmasını istiyorum.)

İnsanların, bugün kendi ünlerinin 68 Mayısı yenilgisi ardından arttığını gören birtakım yazarlara "68 düşüncesi " etiketini vurması; hem zamanın diğer hareketlerinde ve hareketin en bulanık anlamında "sosyolojik " hazırlığında hiçbir rol oynamamış olanlara, hem de harekete katılanlarca düşünceleri hiçbir şekilde bilinmeyen ve bu fikirlerin katılanların net ve açık istemleriyle tümden ters oldukları için gariptir. Ferry ve Renaut'un gece barikatları üzerine yazdıklarını okuyan herhangi biri, en iyi ihtimalle gülünç bulacak , en kötü ihtimalle hareketi ve katılanları engellemeye çalışacaktır. Sorbonne duvarlarının favori yazısı "Althusser beş para etmez" , hiç bir yoruma yer bırakmaz. Hiç kimse kendi mantığında , 60'larda Lacan'ın yazıları ve kişiliği ile bir yakınlığı varsa , kendisinin sosyal ve politik bir hareketle birşeyler yapabileceğini düşlemiyordu. Foucault 1968'e kadar devrimci konumunu gizlemedi, daha az konuşuyor olsa bile , şurası da gerçektir ki 1965'teki Clermont- Ferran'daki bir öğrenci grevi boyunca bunları pratiğe de geçirdi. Öznenin yok oluşu, insanının ölümü ve diğer benim Fransız ideolojisi diye adlandırdıklarım henüz birkaç yıldır gündemdedir.

Bunların kaçınılmaz sonucu , politikanın ölümü, fazla bir çaba olmaksızın açık hale getirilebilir (bu Foucault tarafından 1968 Mayısından bir süre önce gerçekleştirildi: bütün politikalar bir strateji olduğu için , bu yalnızca zıt güçlerin kurumsallaşmasına ve bu nedenle de güçlerin kurumsallaşmasına yol açar) ; bu 68 Mayısını da içine alan 60'lı yılların hareketlerinin ortaya koydukları eylemlerle açıkça uyumsuzdur.

(Devam edecek)

CORNELİUS CASTORİADİS

Türkçesi: Özgür Onbaşıoğlu